

OPINIA - ZASOBY NISZOWE W EDUKACJI

Podstawa programowa kształcenia ogólnego określa cele i treści nauczania, umiejętności uczniów oraz zadania wychowawcze szkoły, które odpowiednio znajdują odzwierciedlenie w programach wychowania przedszkolnego oraz w programach nauczania. Precyzyjny opis wymagań na koniec każdego etapu kształcenia zapewnia natomiast spójność nauczania w obrębie całego systemu. Szkoły posiadają natomiast dużą autonomię w organizacji i w zakresie kształtowania procesu kształcenia. Muszą bowiem uwzględniać swoją specyfikę, możliwości i potrzeby uczniów, zapewnić optymalną realizację celów. Winny też zadbać o współgranie programów nauczania z programem wychowawczym i programem profilaktyki, by w sposób mądry i odpowiedzialny przygotowywać dzieci i młodzież do życia w realiach współczesnego świata. Jest to spore wyzwanie. W świecie dokonuje się postęp w tempie geometrycznym, dlatego, gdy dziecko rozpoczyna edukację, trudno orzec, jak zmieni się rzeczywistość nas otaczająca, gdy ją ukończy na etapie szkoły ponadgimnazjalnej. Część wiedzy, którą przyswajamy dzisiaj, za 10 lat może okazać się mało przydatna. Dlatego ważne jest, aby uczyć kreatywności, mobilności, twórczego podejścia do rozwiązywania problemów, wyposażyć w wartości i ukształtować właściwe nawyki. Siłą rzeczy nie wszystkie zagadnienia, które przydatne byłyby młodemu człowiekowi do funkcjonowania w realiach dzisiejszego świata, mogą znaleźć się w podstawie programowej, ale wiele przydatnych treści można realizować na godzinach do dyspozycji wychowawcy oraz poszerzając treści określonych przedmiotów. Jest wiele problemów niszowych, które winny być uwzględnione w szkole, by lepiej poruszać się w realiach współczesności, dlatego warto by o nich pomyśleć i przygotować nauczycieli do prezentacji tych zasobów.

Wśród tematów i zagadnień niszowych należy niewątpliwie wymienić te z szeroko rozumianej „**edukacji zdrowotnej**”, a w zasadzie korzystania z niej. Po dziesięciu latach funkcjonowania ubezpieczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, wydaje się konieczne wprowadzenie do szkół ponadgimnazjalnych programu edukacyjnego poświęconego prawidłowemu korzystaniu z systemu. Doświadczenie pokazuje, że wielu młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie, zakładających rodziny, oczekujących na własne dzieci lub rozpoczynających ich wychowanie, opiekujących się rodzicami lub dziadkami nie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

potrafi, w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia, ale także podczas prostych działań prozdrowotnych, prawidłowo korzystać ze swoich uprawnień i dostępu do świadczeń. Najczęściej wspomagają się opinią starszych, omijają system lub zrażają się do jego funkcjonowania z powodu niewiedzy. Sytuacja taka niekorzystnie wpływa na odbiór społeczny opieki zdrowotnej w Polsce i utrwała stereotypy. Dlatego zasadnym byłoby włączenie w edukację o systemie ubezpieczeń zdrowotnych środowiska nauczycielskiego, które jest chętnym i dobrym odbiorcą informacji z zakresu szeroko pojętej tematyki zdrowotnej oraz, co najważniejsze, jest ważnym nośnikiem tych informacji w społeczeństwie. Poprzez szkołę, przy pomocy lekarzy z różnych dziedzin, ale przede wszystkim menedżerów opieki zdrowotnej, wiedza o systemie powinna trafić do młodzieży a za jej pośrednictwem, po prostu do rodzin uczniów, którzy przełożą ją bezwiednie podczas sytuacji związanych ze zdrowiem i chorobą członków swoich rodzin. Wśród tematów, które warto by uwzględnić, można wskazać: Narodowy Fundusz Zdrowia – struktura, sposób zbierania składki, budżet, dystrybucja środków, działy; Podstawowa Opieka Zdrowotna – dostępność do lekarza, pielęgniarki środowiskowej, położnej i medycyny szkolnej, deklaracje aktywne, zakres pomocy, prawa pacjenta; Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna – dostępność do specjalisty, system skierowań i kolejek, porada podstawowa, kontynuacja leczenia. Do jakiego specjalisty i w jakich sytuacjach idziemy bez skierowania?; Nocna Pomoc Lekarska i pogotowie ratunkowe – system pomocy w warunkach nagłych i zagrożeniach życia. NUMER 112!; Szpital – izba przyjęć, pobyt w szpitalu, sposób uzyskiwania informacji o swoim zdrowiu i zdrowiu swoich najbliższych; Fizykoterapia i sanatoria; Recepta czekiem na ogromne pieniądze, czyli jak nie szanujemy swoich składek; Prawa i obowiązki pacjenta. Leczenie prywatne. Odpowiedzialność zawodowa lekarzy – izby lekarskie; Udział w projektach przeszczepu narządów po wypadkach od osób zmarłych, przeszczepy rodzinne, krwiodawstwo; Szczepienia ochronne, czyli profilaktyka zamiast leczenia – wyzwania XXI wieku.

Nowoczesna edukacja przywiązuje dużą wagę do czynnego udziału uczniów w poszukiwaniu celów życiowych, w dokonywaniu wyborów wartości, brania odpowiedzialności za siebie, co w konsekwencji przyczynia się do jego właściwego funkcjonowania w różnych sytuacjach życiowych. Te umiejętności należy kształtować u ucznia już w wieku przedszkolnym i przygotowywać go do samodzielnego podejmowania decyzji. Wiedza o wychowaniu musi się przede wszystkim opierać na wiedzy o człowieku i

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

wiedzy o wartościach. Należy zatem zwrócić uwagę na „**edukację aksjologiczną**”, prowadzącą do świadomego wybierania wartości i określania ich hierarchii jako podstawy konstruowania własnej filozofii życiowej, aspiracji i preferowanych stylów życia. W procesie wychowania wartości przejawiać się powinny zarówno w celach, jak i treściach i metodach działania.

„Edukacja obywatelska” to kolejny obszar wymagający wzmocnienia, gdyż poziom aktywności obywatelskiej dorosłych Polaków jest niski. Polska szkoła powinna wykształcać w dzieciach i młodzieży kompetencje potrzebne do budowy społeczeństwa obywatelskiego. Szkoła jest miejscem gdzie można nauczyć się ufać innym, wybaczać, rozgraniczać świat pieniędzy od świata relacji społecznych, współpracy. Bez tych umiejętności nie jest możliwy rozwój infrastruktury naszego kraju, ale również rozwiązanie problemów środowiska lokalnego, zażegnanie konfliktów sąsiedzkich. Ponadto powinniśmy pokazywać młodemu człowiekowi, na czym polega nowoczesny patriotyzm, by nie pozostawało w jego wyobrazeniach jedynie romantyczne jego pojmowanie. Nowoczesny patriotyzm powinien przejawiać się również i w tym, aby znać i wykorzystywać mechanizmy stwarzane nam przez międzynarodowe instytucje, w których jesteśmy, by mieć wiedzę na temat działalności instytucji pozarządowych. Dzisiaj polskiej demokracji nie zagraża realne niebezpieczeństwo, ale może zagrażać jej brak idei, lekceważenie obywatelskich powinności wobec innych, niechęć do lojalności wobec własnego kraju, brak poszanowania wolności, obojętność wobec przyszłości współobywateli, egoizm i krótkowzroczne samozadowolenie.

Badania wykazują, że ponad połowa uczniów nudzi się w szkole, gdyż ławki, kreda, tablica to wciąż jej główne atrybuty. Według statystyk tablice interaktywną można spotkać w co 13 polskiej szkole. Uczniowie siedzący dziś w ławkach szkolnych to pokolenie, które nie zna świata bez komputerów i Internetu. Są to digitalni tubylcy, a ich mózgi ukształtowały się pod wpływem nowych technologii. Uczą się oni inaczej i inaczej przetwarzają informację. Są bardziej kreatywni, szybko wyszukują i selekcjonują dane, mają lepszą wyobraźnię przestrzenną, osiągają lepsze wyniki w testach IQ. Pomimo to wyniki egzaminów zewnętrznych pokazują, że absolwenci wszystkich szczebli edukacji mają problem z analizą,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

INSTYTUT
LAUDATOR

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

syntezą i uogólnieniem, nie potrafią zdefiniować problemu i go rozwiązać. Stosowane bowiem w większości szkół metody nauczania nie stwarzają możliwości aktywizowania uczniów. **„Edukacja interaktywna”** jest sposobem na maksymalne zaktywizowanie ucznia w uczeniu się. Daje możliwość wyboru własnych dróg poznania, zaangażowania wszystkich zmysłów i emocji w tym procesie, a przez to poprawę efektywności nauczania. Polska szkoła musi się zmieniać, by nadać za zmianami rzeczywistości, która nas otacza.

Z badań opinii publicznej przeprowadzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości w 2008 r. wynika, że blisko 50 procent Polaków uważa procedury prawne za trudnodostępne dla przeciętnego obywatela. Tyle samo nie potrafi wymienić nazw organów wymiaru sprawiedliwości. Większość Polaków nie posiada podstawowej wiedzy prawnej na temat zasad działania wymiaru sprawiedliwości. Znacząca część badanych nie odróżnia radcy prawnego od adwokata, prawa cywilnego od karnego. Dlatego też, należy poświęcić więcej uwagi **„edukacji prawnej”** na każdym etapie edukacyjnym. Rzetelna wiedza na temat działania w Polsce wymiaru sprawiedliwości oraz przysługujących obywatelom praw, przekazywana w oparciu o odpowiednie metody pracy dostosowane do wieku ucznia, z położeniem nacisku na praktyczne jej wykorzystanie, umożliwi mu w życiu dorosłym sprawne poruszanie się w tym obszarze. A tych obszarów jest bardzo wiele, że wspomnę chociażby o prawa konsumenta, tak prozaicznych, a tak przydatnych w życiu codziennym. Mimo że wszyscy nimi jesteśmy, to niewielu z nas wie, gdzie i kiedy może dochodzić roszczeń. Podstawą demokracji jest ogólna wiedza prawna, która pozwala obywatelowi wykorzystywać przysługujące mu prawa.

„Edukacja ekonomiczna” wraz ze zdobywaniem odpowiednich umiejętności oraz kształtowaniem postaw, ma istotny wpływ na zachowania przedsiębiorcze społeczeństwa, a tym samym na rozwój gospodarczy kraju. Kluczem do sukcesu polskiej gospodarki jest kształtowanie wśród Polaków przekonania, że przedsiębiorczość powinna być rozumiana jako postawa życiowa, która jest niezbędna, aby państwo mogło rozwijać się prawidłowo. Gospodarka na miarę XXI wieku, potrzebuje absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, którzy swoje kompetencje i zapał będą potrafili przekuć w efektywne działanie przynoszące korzyści nam wszystkim, będą myśleć kategoriami ekonomicznymi. Powszechna edukacja ekonomiczna została wprowadzona do polskiego systemu szkolnictwa w 2002r. poprzez wprowadzenie obowiązkowego przedmiotu „podstawy przedsiębiorczości”. Treści podstawy

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

programowej tego przedmiotu obejmują elementarne zagadnienia mikro- i makroekonomiczne, problematykę związaną z rynkiem pracy, integracją gospodarczą z Unią Europejską oraz rozwojem umiejętności interpersonalnych. Przygotowanie młodzieży do sprawnego poruszania się po rynku pracy w dorosłym życiu, wymaga wzmocnienia zagadnień praktycznych tj. poszukiwanie pracy, planowanie i podejmowanie działalności gospodarczej, rynek pracy i bezrobocie, prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy, ale również wskazania uczniom użyteczności przyswajanych treści w celu zainteresowania ich danym zagadnieniem.

Rola, jaką „**edukacja artystyczna**” odgrywa w nabywaniu kompetencji przez młodych ludzi w XXI wieku, jest coraz większa. Oprócz kształtowania w dzieciach i młodzieży rozumienia kolorów, linii i form w sztukach plastycznych, a w muzyce – słuchania i umiejętność grania na instrumencie, edukacja ta realizuje inne ważne cele. Współczesny świat wymaga od szkoły przygotowania ucznia, na każdym etapie edukacyjnym, do krytycznego osądu w ocenie własnej pracy lub prac innych, samoświadomości jako obywatela państwa lub członka grupy, rozumienia dziedzictwa kulturowego i różnorodności kulturowej, rozwiązywania problemów i podejmowanie ryzyka. Wszystkie te umiejętności kształtowane są na zajęciach z edukacji artystycznej. Pomimo to jej status w polskiej szkole jest niższy niż nauka czytania, pisanie i liczenie. A przecież edukacja artystyczna to główne źródło rozbudzania zdolności człowieka do uczestniczenia w twórczym działaniu.

Oto kilka tylko obszarów, ale jakże pojemnych i istotnych, o które warto by wzbogacić edukację. Szkoła winna bowiem przygotować młodego człowieka do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu społecznym, gospodarczym, politycznym, a zatem wyposażać w wiedzę na temat jego funkcjonowania. Musimy zatem przygotowywać do demokracji, poczynając od lat najmłodszych. W interesie nas wszystkich jest poszerzanie horyzontów myślowych młodzieży, kształtowanie właściwych postaw i nawyków, wyposażanie w wartości, które pozwolą na mądre kreowanie rzeczywistości. Od tego zależy przyszłość nas wszystkich.

Katarzyna Góralska

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

